LAUSUNTO

Asia: HE 65/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain 14 ja 17 §muuttamisesta

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö

Arvoisa sosiaali- ja terveysvaliokunta,

Urheilijoiden vakuutusturva muodostaa merkittävän osan suomalaisen ammattiurheilun rakenteita ja sosiaaliturvajärjestelmää. Jääkiekon SM-liiga Oy toimii käytännössä Suomen ylivoimaisesti suurimpana urheilijoiden vanhuudenturvan vakuuttajana. Arviolta noin 90 prosenttia nykyisestä urheilijoiden vanhuudenturvavakuuttamiseen liittyvästä varallisuudesta ja vakuutusmassasta liittyy ammattijääkiekkoon.

Olemme vakavasti selvittäneet ja kartoittaneet mahdollisuutta järjestää urheilijoiden vanhuudenturva kaikille avoimen lisäeläkekassan kautta ja pidämme tätä vaihtoehtoa erittäin kiinnostavana sekä urheilijoiden että koko vakuutusjärjestelmän toimivuuden kannalta.

Pidämme valitettavana, että lisäeläkekassavaihtoehtoon liittyvät kielteiset johtopäätökset näyttävät osin perustuvan tulkintoihin ja oletuksiin, joista markkinan keskeisiä toimijoita ei ole valmistelun aikana kuultu riittävällä tavalla.

Katsomme kuitenkin samalla, ettei esitetty ratkaisu yksinään riitä turvaamaan urheilijoiden vanhuudenturvan pitkäjänteistä toimivuutta, kilpailukykyä, yhdenvertaisuutta ja kustannustehokkuutta. Tästä syystä pidämme välttämättömänä, että eduskunta hyväksyy asian käsittelyn yhteydessä lausuman (ponnen), jolla velvoitetaan sosiaali- ja terveysministeriö jatkamaan lisäeläkekassavaihtoehdon valmistelua viipymättä.

VALIOKUNNAN LAUSUMAEHDOTUS (PONSI)

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa ja arvioi urheilijoiden yhdenvertaisuuden toteutumista vanhuudenturvassa sekä erityisesti sitä, miten urheilijoilla on tosiasiallinen mahdollisuus muuttaa laskuperustekorkosidonnaisia järjestelyjä, mukaan lukien aktiiviset vakuutukset, vapaakirjat ja maksussa olevat eläkkeet, sijoitussidonnaisiksi järjestelyiksi yhdenvertaisin ja kohtuullisin ehdoin.

Eduskunta edellyttää lisäksi, että sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee viipymättä lakiehdotuksen, jolla mahdollistetaan ammattiurheilijoiden vanhuudenturvan järjestäminen myös lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain mukaisessa lisäeläkekassassa vaihtoehtoisena vakuuttamismuotona.

Eduskunta edellyttää lisäksi, että sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, miten urheilijan eläkevakuutuksiin liittyvän takaisinosto- ja siirto-oikeuden puuttuminen vaikuttaa kilpailun toteutumiseen, markkinoiden toimivuuteen ja urheilijoiden yhdenvertaiseen kohteluun vanhuudenturvassa sekä valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset markkinapuutteiden ehkäisemiseksi.

Kiinnitämme lisäksi huomiota siihen, että HE 65/2026 vp ei ota kantaa eläkevakuutusvarojen siirrettävyyteen. Toisin kuin useissa muissa pitkäaikaisissa vakuutus- ja säästämisjärjestelyissä,

urheilijan vanhuudenturvavakuutuksesta puuttuu käytännössä tekninen takaisinosto- tai siirto-oikeus.

Koska kyse on lain tarkoittamasta pakollisesta vanhuudenturvavakuuttamisesta, urheilijoilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa vakuutuksen palveluntarjoajaan tai hyödyntää kilpailua vakuutuskauden aikana. Tämä estää aidon kilpailun toteutumisen palveluntarjoajien välillä ja voi johtaa tilanteeseen, jossa vakuutettujen asema riippuu merkittävästi yksittäisten vakuutusyhtiöiden strategisista ratkaisuista.

Katsomme, että järjestelmän nykyinen jäykkyys muodostaa riskin urheilijoiden vanhuudenturvan tasolle sekä markkinoiden toimivuudelle.

Valmistelussa tulee arvioida erityisesti kilpailun lisäämisen vaikutukset urheilijoiden eläketurvan tasoon, kustannustehokkuuteen, vakuutusmarkkinoiden toimivuuteen sekä urheilijoiden yhdenvertaiseen kohteluun.

Perustelut ponnen hyväksymiselle

1. Kilpailun ja valinnanvapauden lisääminen

Nykyinen järjestelmä sitoo ammattiurheilijoiden vanhuudenturvan käytännössä yksityisten henkivakuutusyhtiöiden tarjoamiin ratkaisuihin. Markkinan keskittyminen ja vakuutustarjonnan kaventuminen ovat johtaneet tilanteeseen, jossa kilpailu ei käytännössä toteudu riittävällä tavalla.

Urheilijoiden oma lisäeläkekassa olisi merkittävä rakenteellinen uudistus, joka:

- lisäisi kilpailua vakuutusmarkkinoilla,
- alentaisi hallinnollisia kustannuksia,
- parantaisi sijoitustuottojen kohdentumista vakuutetuille sekä
- vahvistaisi urheilijoiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan vanhuudenturvaansa.

Ilman vaihtoehtoisia toteutusmalleja vaarana on, että urheilijoiden eläketurva jää jatkossakin riippuvaiseksi yksittäisten kaupallisten toimijoiden riskinottohalukkuudesta.

2. Valmistelun aikana annetut sitoumukset

Valmisteluvaiheen keskusteluissa on todettu, että lisäeläkekassavaihtoehdon valmistelua jatketaan välittömästi tämän hallituksen esityksen jälkeen. Katsomme, että tällaisen valmistelusitoumuksen tulee näkyä myös eduskunnan tahdonilmaisuna eikä jäädä yksinomaan virkamiestason valmisteluaikomukseksi.

Pelkkä maininta jatkoselvitystarpeesta hallituksen esityksen perusteluissa ei ole riittävä tae valmistelun etenemisestä.

3. Selvitystarpeet eivät muodosta estettä jatkovalmistelulle

Hallituksen esityksen perusteluissa lisäeläkekassavaihtoehdon pois jättämistä perustellaan muun muassa hallinnollisiin kustannuksiin, riskeihin ja vakavaraisuuteen liittyvillä jatkoselvitystarpeilla.

Katsomme kuitenkin, että:

- keskeiset rakenteelliset kysymykset on jo tunnistettu,
- IORPII-direktiivi ja kansallinen lisäeläkelaitoksia koskeva sääntely muodostavat selkeän sääntelykehyksen,
- Finanssivalvonnalla on käytössään riittävät valvonta- ja määräysvaltuudet sekä
- kyse on ensisijaisesti teknisestä ja vakuutusmatemaattisesta jatkovalmistelusta, ei periaatteellisesta esteestä.

Näitä kysymyksiä ei tule käyttää perusteena valmistelun lykkäämiselle.

4. Sijoitussidonnaisen mallin riskit ja vastuut

Haluamme lisäksi tuoda esiin muutamia keskeisiä seikkoja, jotta sääntelyn jatkovalmistelussa on käytettävissä täsmällinen kuva sijoitussidonnaisen eläkejärjestelyn luonteesta ja sen vaikutuksista vastuisiin.

Katsomme, että Finanssivalvonnan lausunto saattaa joiltakin osin antaa valmistelussa liian yksipuolisen kuvan lisäeläkekassamalliin liittyvistä riskeistä.

Osakkaan vastuu

Lausunnossa viitataan lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain mukaiseen osakasvastuuseen. On kuitenkin olennaista huomata, että sijoitussidonnaisessa järjestelyssä osakkaiden vastuu voi käytännössä rajoittua vakuutusmaksujen suorittamiseen samalla tavoin kuin vakuutusyhtiöissä järjestetyissä ratkaisuissa.

Biometrinen riski

Lausunnossa eläketurvan oletetaan olevan lähtökohtaisesti elinikäistä, jolloin lisäeläkekassan katsottaisiin kantavan pitkäikäisyysriskin. Sijoitussidonnaisessa järjestelyssä kassa ei kuitenkaan lähtökohtaisesti kanna biometrisiä riskejä. Mikäli eläke jaksotetaan vakuutetun odotettavissa olevan eliniän perusteella, kyse on teknisestä laskentatavasta eikä varsinaisesta riskin siirtymisestä kassalle tai osakkaille.

Tasapuolinen arviointi

Useat lausunnossa esiin nostetut kysymykset, kuten kertasuoritusten soveltuminen ja vapaakirjoihin liittyvät rajoitteet, koskevat tosiasiallisesti myös vakuutusyhtiöiden tarjoamia järjestelyjä. Lausunnon nykyinen muoto saattaa antaa virheellisen kuvan siitä, että ongelmat liittyisivät yksinomaan eläkekassamalliin.

5. Urheilijoiden yhdenvertaisuus

Lakiesitys johtaa tilanteeseen, jossa urheilijoiden tosiasiallinen asema riippuu merkittävästi siitä, minkä vakuutusyhtiön järjestelmässä heidän vakuutuksensa sijaitsee. Erityisesti uransa alkuvaiheessa vapaakirjalle siirtyvät urheilijat voivat joutua keskenään eriarvoiseen asemaan ilman, että lainsäädäntö turvaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia sijoitussidonnaisiin ratkaisuihin siirtymiseen.

On poikkeuksellista, että lakisääteisen eläketurvan sisältö muodostuu käytännössä riippuvaiseksi yksittäisten vakuutusyhtiöiden strategisista ratkaisuista.

6. Vaikutusarvioinnin puute ja markkinapuute

Katsomme lisäksi, ettei hallituksen esityksessä ole riittävästi arvioitu sitä, millaisia vaikutuksia lisäeläkekassavaihtoehdon poistamisella on kilpailuun, markkinoiden toimivuuteen ja urheilijoiden tosiasialliseen valinnanvapauteen.

Koska takaisinosto-oikeutta ei käytännössä ole, kilpailu ei pääse toteutumaan normaalisti. Eläkekassavaihtoehdon poistaminen voi siten entisestään vahvistaa nykyistä markkinapuutetta.

Pidämme myös ongelmallisena, että lisäeläkekassavaihtoehdon poistaminen on vaikeasti sovitettavissa yhteen hallitusohjelman tavoitteiden kanssa, joiden tarkoituksena on ollut parantaa urheilijoiden eläketurvaa ja lisätä järjestelmän toimivuutta.

7. Markkinavaikutukset ja järjestelmän toimivuus

Haluamme lisäksi korostaa, että urheilijoiden vanhuudenturva muodostaa merkittävän osan suomalaisen ammattiurheilun rakenteita ja vakuutusmarkkinaa.

Pidämme lisäksi tärkeänä, että jatkovalmistelussa kuullaan riittävällä tavalla markkinan keskeisiä toimijoita ja huomioidaan käytännön kokemukset urheilijoiden vanhuudenturvan järjestämisestä.

Nykyisestä urheilijoiden vanhuudenturvavakuuttamisesta arviolta noin 90 prosenttia liittyy ammattijääkiekkoilijoiden vakuutusturvaan ja varallisuuteen. Tämän vuoksi markkinarakenteeseen liittyvillä ratkaisuilla on välitön vaikutus myös muiden ammattiurheilulajien mahdollisuuksiin järjestää vakuutusturvansa toimivasti ja kustannustehokkaasti.

Lainsäädäntöuudistuksen tavoitteena on ollut parantaa urheilijoiden vanhuudenturvaa sekä lisätä markkinoiden toimivuutta ja vaihtoehtoisia järjestämistapoja. Mikäli markkinan keskeiset toimijat kuitenkin joutuvat arvioimaan toimintaansa uudelleen esimerkiksi kansainvälisen toimintaympäristön vuoksi, vaikutukset voivat ulottua merkittävästi koko urheilukenttään.

Tällöin vaarana on, että vakuutustarjonta kaventuu entisestään tai vakuutusehdot muuttuvat olennaisesti nykyistä rajoittavammiksi erityisesti pienempien lajien osalta.

Johtopäätös

Pidämme välttämättömänä, että eduskunta antaa asiassa selkeän tahdonilmaisun ja velvoittaa sosiaali- ja terveysministeriön jatkamaan lisäeläkekassavaihtoehdon valmistelua viipymättä.

Urheilijoiden vanhuudenturvaa ei tule jättää yksinomaan nykyisen markkinarakenteen varaan. Aidon kilpailun, kustannustehokkuuden, yhdenvertaisuuden ja riittävän vanhuudenturvan turvaaminen edellyttää, että lisäeläkekassavaihtoehto mahdollistetaan lainsäädännössä mahdollisimman nopeasti.

Kunnioittavasti,

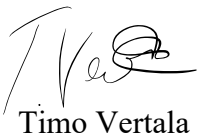

Timo Vertala
SM-liiga Oy puolesta